

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: fi.ofa.sfo@regeringskansliet.se

Yttrande över Statskontorets rapport En form av kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (2024:11)

Ert diarienummer Fi2024/01367

Notarienämnden har uppmanats att yttra sig över rubricerad rapport vad gäller förslaget att föra över vissa av Notarienämndens uppgifter till Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag och andra uppgifter till Statens ansvarsnämnd, eller en eventuell framtida Domaransvarsnämnd.

Rapporten är, i enlighet med uppdraget, huvudsakligen inriktad på några frågor utifrån struktur och verksamheternas omfattning. Någon egentlig analys utifrån mer kvalitativa aspekter, såsom Notarienämndens sammansättning, uppdrag och syfte, samt en konsekvensanalys avseende de förändringar som föreslås redovisas inte. Mot den bakgrunden anser Notarienämnden att förslagen i rapporten måste övervägas och analyseras ytterligare. Notarienämnden anser dock att det bör övervägas att låta Notarienämnden ta över de överklaganden som idag handläggs av Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag.

Notarienämnden har följande synpunkter på de tre delar av nämndens uppdrag som påverkas av förslaget.

Överklaganden av beslut om antagning till notarietjänstgöring

Notarienämnden är i praktiken i allt väsentligt en överklagandeinstans. Notarienämndens uppdrag att handlägga överklaganden av beslut om antagning till notarietjänstgöring och vissa andra beslut följer av 19 § notarietjänstförordningen (1990:469) och 1 § förordningen (2007:1076) med instruktion för Notarienämnden. Nämnden har härutöver att handlägga vissa ansvars- och disciplinfrågor för notarier. Notarienämnden har också föreskriftsrätt avseende notarietjänstgöringen.

Notarienämnden instämmer i uppfattningen att det kan ifrågasättas om mängden ärenden i nämnden är tillräcklig för att bära en egen myndighet. Syftet med förslagen i rapporten är att se till att synergier och möjligheter till effektiviseringar kan uppstå (s. 13 i rapporten). Eftersom det konstateras att förändringen gällande Notarienämnden endast medför en marginell besparing på sikt (s. 86 i rapporten) kan det emellertid, av skäl som redovisas nedan, ifrågasättas om det inte vore en bättre ordning att tillföra nämnden vissa arbetsuppgifter.

I rapporten anges att Notarienämnden har haft 2–3 överklagandeärenden under år 2020–2023 (s. 56 i rapporten). Det ska förtydligas att siffran avser överklagandeärenden *per år*. Det är inte osannolikt att antalet ärenden kan

komma att öka framöver. Skälet till det är att den bakgrundskontroll som görs inför antagning till notarieanställning kommer att utökas till att även omfatta utdrag ur misstankeregistret. Det finns även långt framskridna planer på att införa ett testförfarande inför tillsättningen av notarieplatserna vilket också kan komma att medföra ett ökat antal överklaganden.

Notarienämdnen vill i detta sammanhang även betona att notariatjänstgöringen och kvaliteten i den utbildningen är en central fråga för hela rättssamhället. Notariatjänstgöringen är det första steget på domarbanan och en förvärvad notariemeritering är ett krav för att antas som åklagaraspirant eller kronofogdeaspirant. De som fullgör notarieutbildningen utgör rekryteringsbasen till den särskilda domarutbildningen och är en viktig rekryteringsbas även till statsförvaltningen. Notarien ska efter en tid få behörighet att döma på egen hand i mål. Det är väsentligt att frågan om tillsättning av notarier prövas i en nämnd med djup och bred kompetens. Det är också viktigt att ha en helhetssyn på frågor som rör notarier och att kvalitetsperspektiv beaktas när det bestäms var överklagandeärenden gällande notariatillsättningar bäst hanteras.

Rapporten har kommit fram till att nämndformen är lämplig när det gäller Notarienämdnen (s. 13 i rapporten). Rapporten konstaterar också att nämndmyndigheten som form är ett kostnadseffektivt sätt att sätta samman mycket kvalificerad kompetens för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner utan stora omkostnader. En överföring av överklagandeärenden till Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag skulle dock innebära en förlust av den samlade kompetens och de olika perspektiv som representeras i Notarienämdnen.

Notarienämdnen består av sex ordinarie ledamöter och fem ersättare. Nämndens sammansättning är sådan att tre platser innehas av ordinarie domare i tingsrätt eller förvaltningsrätt som har daglig kontakt med notarier och aktuell erfarenhet av notariernas arbete och situation. Det finns representation från domstolar av olika storlek och i olika delar av landet. I nämnden finns också en representant från Åklagarmyndigheten (nu utbildningschefen vid Åklagarmyndigheten) som ersätts av en representant från Kronofogdemyndigheten (nu rättschefen vid Kronofogdemyndigheten). Dessa myndigheter representeras i nämnden för att det krävs notariemeritering för att bli antagen som åklagaraspirant eller kronofogdeaspirant. I nämnden innehas en plats av representanter från akademien, som ger en kontakt med juristutbildningen och juriststudenterna. En plats innehas av en representant för en arbetstagarorganisation (en fackligt förtroendevald) som också är ordinarie domare. Sammansättningen tillför perspektiv på ett sätt som nämnden anser vara av stort värde i de bedömningar nämnden ställs inför i de beslut som fattas. De olika perspektiven medför hög kvalitet på ett kostnadseffektivt sätt, just så som rapporten framhåller som positivt.

Sammansättningen i Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag är, såvitt Notarienämdnen kan utläsa, i vart fall till delar anpassad för de frågor som aktualiseras för nämndemän. För närvarande är de ledamöter som är juristdomare aktiva vid överrätter. Därutöver ingår i nämnden två före detta riksdagsledamöter samt ordföranden i Nämndemännens riksförbund. Detta innebär att kontakten med notariernas vardag och perspektiv skulle gå förlorad om frågorna om tillsättning av notarier fördes över till Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag i dess nuvarande sammansättning.

Notarienämden anser att det bör övervägas om det inte vore mer lämpligt att de frågor som idag prövas av Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag förs över till Notarienämden. De allra flesta frågor som gäller entledigande och/eller avstängning av nämndemän hanteras i den egna domstolen och det är sällan ärenden går vidare till överklagandenämnden. De flesta sådana ärenden förekommer i underinstanserna (tingsrätt/förvaltningsrätt) eftersom det är där de flesta nämndemännen finns. Notarienämden är utifrån sin sammansättning av domare från underrätt väl så lämpad att hantera även nämndemannafrågor. I dagsläget har Notarienämdens ordförande varit chef för två av Sveriges största tingsrätter och vice ordföranden är chef för den näst största förvaltningsrätten. Det innebär att nämnden måste anses som mer lämpad än Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag att ta hand om notariefrågor och lika lämpad att ta hand om frågor gällande nämndemän.

Om Notarienämden skulle tillföras överprövningar av nämndemannafrågor borde nämnden lämpligen förstärkas med en representant från nämndemannakåren, vid prövningen av sådana frågor. Om prövningen av överklaganden av beslut om antagning till notarietjänstgöring i stället skulle tillföras Överklagandenämnden för nämndemannauppdrag skulle den nämnden behöva tillföras motsvarande kompetens som idag finns i Notarienämden, vid prövning av sådana ärenden.

Sammanfattningsvis vill Notarienämden betona vikten av de frågor som rör notarier, inte minst som ett led i det arbete som behövs för att säkra framtidens domarrekrutering. Det är svårt att se att det förslag som läggs fram fullt ut skulle möta det behovet. Notarienämden välkomnar förändringar såväl som en renodling av uppdraget, men kvalitetsaspekter talat emot förslaget i denna del.

Prövning av frågor om ansvar för notarier

Statens ansvarsnämnd beslutar i frågor om disciplinansvar, åtalsanmälan och avskedande när det gäller icke ordinarie domare i tingsrätt respektive förvaltningsrätt. Domstolsverket beslutar i sådana frågor när det gäller andra anställda än domare. Notarienämden beslutar dock när det gäller tingsnotarier respektive förvaltningsrättsnotarier. Detta följer av 57 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion respektive 47 § förordningen (1996:382) med förvaltningsrättsinstruktion. I rapportens bilaga 4 bör dessa regleringar läggas till de lagar och förordningar som berörs av förslagen.

Notarienämden tillstyrker förslaget att dessa uppgifter förs bort från nämnden. Notarienämden anser att nämndens arbetsuppgifter i denna del lämpligast förs över till Domstolsverkets personalansvarsnämnd. Domstolsverkets personalansvarsnämnd har en bred kompetens och prövar redan idag sådana frågor när det gäller andra anställda än domare. Eftersom notarietjänsten är en utbildningstjänstgöring är det inte nödvändigt att frågorna gällande notarier prövas av Statens ansvarsnämnd eller en eventuell framtida Domaransvarsnämnd.

Uppdraget att ta fram föreskrifter för notariatjänstgöring

Notarienämnens uppdrag att ge föreskrifter för notariatjänstgöringen behandlas inte i rapporten. Föreskriftsrätten är av stor vikt och får även betydelse för de övriga förslag som läggs fram i rapporten.

Domarrekruteringen är en mycket angelägen framtidsfråga. Det är även rekryteringen av åklagare och kronofogdar. En attraktiv notarieutbildning är en självklar prioritering för att säkra framtidens rekrytering av domare, åklagare och kronofogdar och därutöver rekryteringen av kvalificerade jurister till en stor del av statsförvaltningen. För att attrahera notarier krävs att notarieutbildningen håller hög kvalitet. Rätten att meddela föreskrifter får här betydelse.

Uppdraget att meddela föreskrifter i nu aktuellt avseende kan uppfattas som något systemfrämmande för en överklagandeinstans. Notarienämneden anser att det möjligen bör övervägas att låta Domstolsverket ta över uppdraget att meddela föreskrifter för notariatjänstgöringen. Det vore på ett sätt naturligt eftersom Domstolsverket ansvarar för rekryteringen och anställningen av notarier. Där finns också, vid sidan av nämnden, den samlade kompetens och den dialog med domstolar och andra intressenter som krävs för att ge föreskrifterna ett relevant innehåll. Men utifrån hur övriga delar av förslagen i rapporten avseende Notarienämneden tas om hand och för det fall fördelen med att låta uppdraget vara kvar hos Notarienämneden anses väga över, är det också ett alternativ.

För Notarienämneden,

Johan Kvart

Detta yttrande har beslutats av fd. lagmannen Johan Kvart, lagmannen Helena von Braun, lagmannen Lars-Gunnar Lundh, docenten Anna Ghavanini, utbildningschefen Stephan Uttersköld, rådmannen Elisabeth Åberg, universitetslektorn Henrik Bellander, rättschefen Ulrika Lindén och rådmannen Ulf Ahlström.